

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЛІСОКОРИСТУВАННЯМ УКРАЇНИ

І.М. Лицур

А.А. Головка

ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»
ДВНЗ Національний Лісотехнічний Університет України МОНМСС України

Зміна парадигми у державному управлінні природокористуванням, пов'язана з переходом на ринкові засади господарювання та пріоритетністю цілей сталого розвитку, призвела до того, що у чинній системі управління лісокористуванням України виникли внутрішні суперечності. Зокрема, віднесення лісовпорядного органу до сфери підпорядкування Державної агенції лісових ресурсів не дозволяє об'єктивно оцінювати стан використання і відтворення лісових ресурсів, а також є стримуючим чинником на шляху формування досконалих планів використання лісових ресурсів, поєднання функцій управління лісами та лісовим господарством у рамках одного органу управління призводить до прийняття неефективних управлінських рішень, що на сьогодні вже має і певні зовнішні прояви: повені та масове всихання ялинових насаджень в карпатському регіоні, недосконалий породний та віковий склад насаджень.

Управління лісами – це здійснення управлінських дій, спрямованих на визначення цілей лісової політики, встановлення інструментів лісової політики та впровадження лісової політики суб'єктами управління, які не виконують господарських функцій. Управління лісовим господарством – це здійснення управлінських дій, спрямованих на використання та відтворення лісових ресурсів з метою отримання прибутку.

На сьогодні в Україні продовжує функціонувати отримана в спадок від Радянського Союзу система управління лісами і лісовим господарством, яка характеризується концентрацією функцій управління лісами і лісовим господарством у рамках одного суб'єкта управління – Державної агенції лісових ресурсів.

Встановлено такі недоліки у розподілі управлінських функцій між суб'єктами управління лісами та лісовим господарством України:

- Державна агенція лісових ресурсів поєднує функції управління лісами і лісовим господарством, які є непоєднуваними за умов ринкової економіки;
- Виробниче об'єднання „Укрдержліспроєкт” – установа, яка займається інвентаризацією лісового фонду та плануванням використання лісових ресурсів, не повинна підпорядковуватися структурі, яка здійснює лісокористування (тобто Державній агенції лісових ресурсів);
- обласні управління лісового і мисливського господарства, хоча і наділені статусом державних органів управління, продовжують виконувати функції колишніх обласних лісгосподарських об'єднань, тобто поєднують функції управління лісами та лісовим господарством;
- чинна система управління не спроможна забезпечити однаково ефективне управління лісами всіх форм власності та відомчого підпорядкування.

Встановлено, що система управління лісами та лісовим господарством України не у повній мірі використовує потенціал функції планування. Не використовується стратегічне планування розвитку лісових підприємств. Існують суперечності при проектуванні цілей системи управління лісами та лісовим господарством України. Планування не виконує функцію узгодження інтересів зацікавлених осіб. Зокрема, не знайшов використання в Україні поширений у світовій практиці інститут лісових програм, котрі є своєрідними угодами між всіма зацікавленими сторонами щодо цілей подальшого розвитку лісокористування.

Недосконалість функції організації пов'язана з недостатнім використанням можливостей укрупнення організаційної структури управління лісами та лісовим господарством України. Укрупнення можна досягти шляхом перегляду структури регіональних представництв Державної агенції лісових ресурсів та скорочення адміністративного персоналу шляхом впровадження сучасних інформаційних технологій.

Аналіз функції мотивації здійснювався на рівні організації (об'єктом мотивації виступає працівник) та на міжорганізаційному рівні (об'єктом мотивації виступає організація). Удосконалення мотивації як функції управління лісами та лісовим господарством може відбуватися у напрямку покращення дії засобів стимулювання раціонального лісокористування (міжорганізаційний рівень) та засобів матеріальної мотивації працівників (внутрішньоорганізаційний рівень).

Недоліки функції контролю пов'язані з недосконалим розподілом повноважень між суб'єктами управління лісами та лісовим господарством, що призводить, з одного боку, до дублювання контролю, а з іншого – до його нестачі. Недостатньо дієвими є механізми громадського контролю, перш за все через недоступність інформації щодо лісокористування та неефективність засобів впливу на суб'єкти управління лісами та лісовим господарством з боку громадськості.

Склад систем управління лісами та лісовим господарством визначає сукупність принципів управління, що відносяться до цих систем. До складу системи управління лісами повинні входити суб'єкти відповідальні за розроблення і впровадження національної лісової політики України. Систему управління лісовим господарством повинні формувати суб'єкти, які здійснюють використання та відтворення лісових ресурсів. Зважаючи на те, що до системи управління лісами та лісовим господарством входять державні органи влади, суб'єкти господарювання, а також те, що ліс є важливим фактором довкілля, система управління лісами та лісовим господарством повинна базуватися на загальних принципах менеджменту, принципах державного управління і принципах екологічного управління. Також система принципів управління лісокористуванням повинна скеровувати лісове господарство у напрямку до сталого розвитку та враховувати сучасні підходи до управління організацією.

Виходячи з процесного підходу та традицій лісокористування, що управління лісокористуванням в Україні має бути розмежованим на принципи, що стосуються системи управління лісами та принципи, що стосуються системи управління лісовим господарством.